

NÄR POSTEN KOM TILL ARNEMARK

En återblick av Erik Lindgren

Copyright
Erik Lindgren

Förlagan tillverkad år 1992
Detta är kopia nr

Posthistorisk skriftserie 54

Inledning

Resenärer tar ofta rika upplevelser med sig i minnet. Många väljer att i korthet berätta om dem för vänner och bekanta redan på vykort från platser dit resan går, om de hinner förse sig med frimärken innan resan går vidare. Varken avsändaren eller mottagaren av hälsningarna tänker kanske på det komplicerade hantverk som är förbundet med Postens organisation. Från många länder kommer korten fram till Sverige på några dagar.

Ofta gör man jämförelser med hemlandet för varje ny upplevelse. En och annan tänker gärna på hembygden. Det tränger kanske på särskilt, när man får tillfälle att vila från resans aktiviteter. Då kan det vara bra att ha något till hands att koppla av med och varför inte något som berör den egna hembygden?

Sedan jag avslutat min bokserie med detaljbeskrivningar häradsvis av småländsk posthistoria har jag i småskrifter som denna börjat presentera berättelser om hur Posten utvecklats. Jag begränsar mig i allmänhet till tiden från andra hälften av 1800-talets mitt, när läs- och skrivkunnigheten var väl utvecklad även hos allmogen. Det var under den tid som postväsendet började organiseras på ett för allmänheten mera bekvämt sätt.

Skrifterna tillverkas i ett mycket begränsat antal exemplar med hjälp av min ordbehandlare och bordskopiator. Det är ett hantverk som medför att häftena sinsemellan kan bli något olika och ha ett eller annat skönhetsfel. Skulle det häfte Du läser vara behäftat med något större fel, skicka det bara till mig för utbyte mot ett bättre.

* * *

Det blev inte någon större ökning av antalet poststationer i Norrbotten när ansvaret för kronobrevbäringen överfördes på postverket med början 1874. I stället kan man iaktta hur ansökningar om poststationer under de båda sista decennierna av 1800-talet blev framgångsrika i norrländska kustområden. Behov kunde ofta radsättas i framställningar. In extenso återges på nästa uppslag den ansökan som ledde till att poststationen med namnet Arnemark kunde öppnas den 1 januari 1898.

Sedan länge har be-
hövet af en poststation
emellan Elfslågn och
Ojbyn gjort sig gällande,
hvilket behöf ständigt
stegrats i den mån be-
folkningen i närheten
af denna postlinie ökat.
Skjutskivet emellan näm-
da stationer är äfven
västan för långt, att
för en häst, utan allt,
för långt uppenbar på
vägen utträrda ströpsatsen.
Färdaföringen ginge och
samtidigt särrare, billigare
och snabbare i händelse
skjutskivets delades vid Sjö-
fors färgställe, då i sådant
fall endast posten och en
häst och vördor där be-
höfde öfverfraktas. Behöf-
ande häraf, och då Sjöfors
har det centralaste läge för
tustotande byar såsom Kullen,
Skomansväien, Stårstråste
och Borgfors tvittra jämte

en stor del från Allas öfra
afdel hafva att passera,
Sjöfors färgställe vid sina
utfärdresor och byarna
Innemark, Stelsborg och Sjö-
holm, äfven komma i be-
hagligt läge för att få sin
post tushanda.

Da alltså alla utsikter
äro för, att poststation vid
Sjöfors sedan nu skulle
lämna en inkomst fäst
ut motsvarande och i en
framtid vida öfverstigande
utgifterna, våga vi på grund
af det anförda hämnad
världsammast anhålla,
det Kongl. Generalfoste-
styrelsen med första vilje
föranställa en inrättan-
de af poststation i närheten
af Sjöfors färgställe.

Piteå, Sjöfors den 9/8 1877

Hemmanssejaren M. Olofsson
ditto O. N. Hennell

Enligt bejuran af Borgfors och Sjöfors Byjämän

Ansökan var ställd till poststyrelsen, som remitterade den till postinspektören i Sundsvall, där den tidens regionkontor för norra distriktet var beläget. Där var den för sentida posthistoriker välkände Uddo Zachrisson chef för såväl distriktet som för postkontoret i Sundsvall. Han lät "höra vederbörande" angående behovet vilket innebar att uttalanden gjordes av postmästaren i Piteå, poststationsföreståndarna i Öjebyn och Älvsbyn samt områdets länsman. Den 17 augusti, dvs två veckor efter att ansökan gjorts, skrev poststationsföreståndaren och sergeanten Carl Viktor Markström i Öjebyn, att han för egen del inte hade "något att invända mot poststations inrättande i Sikfors, ty Öjeby poststation är ändå alldeles nog överhopad med post"

Johan Wilhelm Norrman, som var föreståndare för den med järnvägen förenade poststationen i Älvsbyn kunde inte bidra med någon särskilt intressant information:

Sveriges Statsbanor.

MEDDELANDE

Från	<i>Elfvbyn</i>	station	Till	<i>Postmästaren</i>
den	<i>22 Aug</i>	1897		<i>Piteå</i>

J anledning inforat yttrande rörande inrättandet af en poststation i Sikfors får jag härmed meddela att de postförhållanden som här inlemnas till Sikfors eller Borgfors utgöra endast ett ä två vanliga bref i veckan och sändas dessa alltid af Öjebyns poststation.

J. W. Norrman

(Form. nr 355.)

Axel Häggbom, som åren 1893-1900 uppehöll postmästare-tjänsten i Piteå under Eugène Sodenstiernas förordnande i Luleå, var positivt inställd till ansökan och ansåg en poststation i Sikfors "vara ur flera synpunkter i hög grad av behovet påkallad". Eftersom namnet Sikfors kanske hade varit naturligt för den önskade poststationen bör här nämnas att det fanns en poststation med det namnet i Västmanland under tiden 1 december 1879 - 31 mars 1961. Man hade "blivit bränd" redan 1874-1875 av att flera poststationer med samma eller snarlika namn fanns samtidigt på olika håll i landet och undvek att göra om misstaget.

Ur postmästare Häggboms svar till postinspektionen den 27 augusti 1897 citeras följande rader:

"Hitintills har hela Piteå nedre älvdal, söder om Elfvbyn måste betjäna sig av Öjebyns poststation, och då denna ej är vidare centralt belägen, utan ligger i sydligaste delen av församlingen, hava de stora avstånden medfört många olägenheter för de mera avlägsna byarna Arnemark, Rönnerberget, Borgfors, Sikfors, Storträsk, Skomanstjälen och Kullen, vilka måst hava sin post förmedlad genom lösväskor i Öjebyns poststation.

Alla dessa byar, räknande en folkmängd överstigande 1200 personer, idkande uteslutande jordbruk och boskapsskötsel, skulle komma att betjäna sig av den nya poststationen, vilken till en början torde komma att tillföra postverket en portoinkomst av minst trehundra kronor.

Lämpligast torde vara att i enlighet med petitionärernas anhållan förlägga poststationen å norra sidan av älven i närheten av Sikfors färjställe, då denna trakt är den centralaste och tätast bebyggda.

Och i denna nejd boende alldeles intill allmänna landsvägen finnes även en person, nämligen bondedottern Alma Kristina Stenvall, vilken förklarar sig villig förestå den ifrågavarande poststationen emot ett årligt arvode av etthundrafemtio kronor".

Redan under handläggningstiden kom det moteld från några personer som inte ville ha bondedottern till föreståndare utan önskade poststationen förlagd till Sikfors by 3 - 400 meter från färjstället. Den 11 september 1897 skrev en handfull personer i Sikfors bland annat följande till postmästaren i Piteå:

"Vi föreslå stationens flyttande från färjstället till Sikfors by för att tillmötesgå allmänheten däruti, att sommartid och så länge ej älven är tillfrusen, slippa fara över för att hämta sin post, då lika posten måste fortsätta oppöver, kostnader och besvär äro därmed förenade, som i motsatt fall kunde undvikas.

Också ett annat stort väsentligt skäl talar för sakens bättre påtänkande nämligen Elfvsvägens snara omläggning, från Sikfors förbi Borgfors, Selsborg och återta gamla vägen vid Arnemark, så att i följe därav, Sikfors' färjställe kommer att förläggas för allmän trafik, och kommer väl då de svåra backarna, såväl som de många olyckor som där skett, därigenom undvikas, och som lämpligt för stationsställe vid byn föreslås hos lantbrukare Joh. Jansson som därtill är lämplig föreståndare; däremot stationens förläggande till färjstället skulle alltså fördyra, (sommartid) ett enkelt brev porto till 22 öre genom färjning fram och åter".

Axel Häggbom sände brevet vidare till postinspektionen i Sundsvall men framhöll "såsom önskvärt poststationens förläggande till norra sidan av älven och då genom en ändring häri Arnemark, som är beläget å älvens norra sida och räknar största antalet innebyggare, skulle bliva i hög grad lidande, får jag vördsamt hemställa, att denna senare inkomna framställning måtte lämnas utan avseende".

Men det gjorde inte Uddo Zachrisson utan att först höra sig för med kronolänsman J O Nyström. Denne uttalade bland annat följande i sitt svar den 29 oktober 1897:

"Slutande mig till den åsikt, som uttalas i Herr tf postmästaren Axel Häggboms avgivna utlåtande i ärendet den 27 sistlidne augusti anser jag att av de tvenne ställen, som föreslagits, det å älvens norra strand invid färjstället belägna för närvarande och tills vidare vara lämpligare såsom plats för en poststation än det i Sikfors by på södra sidan av Pite älv.

Skulle den föreslagna omläggningen av bygdevägen förbi Borgfors till Sikfors i en framtid, vilken nog är tämligen avlägsen, varda en verklighet, då torde Sikfors by bliva lämpligare plats för poststationen i fråga, men intill dess sådant sker har denna senare ej något företräde i detta avseende framför den förra".

Nu var det dags för postinspektör Zachrisson att redovisa hela ärendet för poststyrelsen. Det skedde i ett tre foliosidor långt brev den 4 november 1897. Han följde förslaget från postmästaren och länsmanen och hemställde om godkännande av ett förslagskontrakt med Alma Kristina Stenvall att förestå en poststation med namnet Arnemark på norra sidan av Pite älv. Poststyrelsen biföll framställningen och beslöt vid föredragning den 9 november att poststationen skulle öppnas på det följande årets första dag. Genom ett särskilt beslut den 14 december fick postmästare Häggbom bemyndigande "att företaga tjänsteresa för att åt den antagna poststationsföreståndaren meddela de råd och upplysningar som kunna erfordras för befattingens behöriga utövande".

No 12905.

"Sic"

(Kongl. Generalpoststyrelsen.)

Kongl. Generalpoststyrelsen.
Inkom den 10 DEC. 1897

Jemlitt skrifvelse den 9 sistlidne november No: 7342/1296 har Kongl. Myrrelsen beslutat, att poststation af första klassen och lydande under härför nämnda postkontor skall med benämning Arnemark den 1 januari 1898 öppnas invid Sittfors färjställe och berijvats såsom föreståndare för den blifvande poststationen adlagit bondetollern Herr Kristina Stenvall.

Då emellertid den antagna poststationsföreståndaren saknar att kunnadom i postförordnats handläggande, är okunnig, hur poststationen bör inrättas, hur blanketterna skola användas etc., och därvid utom vid inrättandet äro början mycket lidriga - gör omål komma att höra sig vid den blifvande poststationen, får jag härmed vördsammast hemställa

att Kongl. Myrrelsen måtte bemyndiga mig, att vid tiden för öppnandet af den nya poststationen i Arnemark, dit företaga tjänsteresa för att åt den antagna poststationsföreståndaren meddela de råd och upplysningar, som kunna erfordras för befattingens behöriga utövande. (Pite postkontor) den 5 december 1897.

(H. Häggbom)

Alma Kristina gjorde den 3 december 1900 framställning till poststyrelsen att poststationens namn skulle ändras till Norra Sikfors. I Piteå hade i juli 1900 Erik Gisslén blivit utnämnd till postmästare. Han ansåg det inte "vara behövt eller önskvärt att den av poststationsföreståndaren i Arnemark föreslagna namnförändringen av därvarande poststation varder genomförd". På detta uttalande stödde sig postinspektören och poststyrelsen ansåg den 21 december 1900 att Alma Kristinas framställning inte påkallade vidare åtgärd. Det finns inte någon anteckning i ärendet om att hon blev underrättad om resultatet.

Arnemark den 3/12 1900

Generalpoststyrelsen

4397
Remiss till styrelsen af Postinspektörens
namnförändring af Poststationen i Arnemark
Piteå län

Albert, Postmästare
Efter sam det föreslagna
mer så många mistag
genom af Poststationen
ska keta Arnemark
och är belägen inom
Sikfors by en half mil
från Arnemarks by.

Da tor jag mig höv med
friheten anhölla om att
få namnändringen till
Norra Sikfors i stället
för Arnemark. Vilket
förefaller mig äro mer lämp-
ligt. Hälsningsfullt

N° 2573

Alm. Stenman
Postföreståndaren

Hemmansägaren Olof August Stenvall tog över poststationen med 1901 års ingång, nu med 225 kr i årsarvode. När postmästare Gisslén inspekterat poststationen 1902, påtalade han i sin rapport, att poststationen hade fått "ett särdeles olämpligt läge". Han ansåg sig dock inte "böra framkomma med något förslag om förflyttning av poststationen, enär vederbörande korrespondenter själva icke framställt något yrkande i detta avseende". Det gjorde de emellertid snart nog genom ett ärende som kan sägas ha inletts hösten 1904 och inte avslutats förrän med inrättandet av poststationen i Vargbacken den 1 juli 1907. Då flyttades Arnemarks poststation från färjstället i Sikfors fem kilometer till Arnemarks by. Stenvall miste sitt kontrakt och som föreståndare antogs i stället hemmansägaren Johan Andersson. Om händelser kring denna förändring berättas i häfte nr 55 av den posthistoriska skriftserien, "Posthistoria från Vargbacken".

Med tillkomsten 1915 av järnväg mellan Älvsbyn och Piteå drogs lantpoststationen i Arnemark in och i stället öppnades en förenad post- och järnvägsstation, där järnvägsbefälet tog ansvar för postservice. Den siste järnvägsmanen som hade detta ansvar i Arnemark blev Signar Westbrand. Han hade övertagit stationen i april 1956 och fick uppleva indragning av poststationen med september månads utgång 1969. Ersättningen blev lantbrevbäring från Piteå. Det var då fråga om en större nyordning med samtidig indragning av de betydligt yngre poststationerna i Bölebyn, Långnäs och Pålberget.